

OCENA RYZYKA PRZEMOCY

Materiał pomocniczy do rozpoznania przemocy.

Ogólne informacje

Występowanie pojedynczego objawu na ogół nie jest dowodem na to, że dziecko doświadcza krzywdzenia, jednak zawsze warto to zweryfikować. Jeśli jednak symptom powtarza się bądź występuje kilka objawów jednocześnie, prawdopodobieństwo, że dziecko jest krzywdzone wzrasta. Podejrzenie, że dziecko doświadcza przemocy jest szczególnie uzasadnione, gdy objawom towarzyszą określone zachowania opiekunów.

Osobami stosującymi przemoc są najczęściej osoby z najbliższego otoczenia dziecka – rodzice/opiekunowie, inni dorośli członkowie rodziny, osoby z kręgu znajomych. Mogą to być również rówieśnicy lub osoby dorosłe pracujące w instytucjach, w których przebywa dziecko. Najczęściej osobami stosującymi przemoc wobec dzieci są osoby zupełnie przypadkowe, nieznanie dziecku ani jego otoczeniu.

Przemoc wobec dzieci nie jest ściśle powiązana ze statusem społecznym czy materialnym rodziny; może zdarzyć się w każdym środowisku. Osoby, które krzywdzą dzieci, starają się to ukryć, zwłaszcza jeśli zdają sobie sprawę z tego, że to co robią jest niewłaściwie. Takie osoby zachowują się często wobec otoczenia w przykładowy, niebudzący podejrzeń sposób.

Część osób krzywdzi dzieci, nie zdając sobie sprawy z tego, że to co robią jest niewłaściwe i może mieć poważne skutki. Może to być na przykład stosowanie kar fizycznych, potrząsanie niemowlęciem czy zawstydzanie lub krytykowanie dziecka. Takie osoby zwykle nie ukrywają swojego zachowania.

CZYNNIKI RYZYKA

Wywiad	Zachowanie dziecka
<ul style="list-style-type: none">- Niewytłumaczalna zwłoka w zgłoszeniu do lekarza- Niespójny wywiad, zmiana danych lub informacji- Różnice w wywiadzie zebrany od opiekunów i dziecka- Leczenie z dala od miejsca zamieszkania- Brak jakiegokolwiek dokumentacji medycznej- Nie realizowanie zaleceń lekarskich- Pozostawianie dziecka bez opieki- Brak realizacji obowiązku szkolnego	<ul style="list-style-type: none">- Obniżona samoocena- Zaburzenia pamięci i koncentracji uwagi- Zachowania destrukcyjne lub autodestrukcyjne- Nadmierna agresywność lub nadmierna apatia- Dolegliwości psychosomatyczne- Depresja i stany lękowe- Tiki, zaburzenia mowy- Lęk dziecka przed bliskością (dotknięciem, przytulaniem)- Nadmierne podporządkowanie się poleceniom dorosłych- Lęk przed powrotem do domu- Brak lub nieodpowiednie zachowania społeczne
Badanie przedmiotowe	Objawy alarmowe
<ul style="list-style-type: none">- Brak zgody na pełne badanie przedmiotowe (pełne badanie/rozebranie dziecka)- Podawanie nieprawdopodobnych mechanizmów urazów/zachorowań- Powtarzające się urazy w wywiadzie- Objawy zaniedbania w wyglądzie i ubiorze- Oparzenia punktowe- Ślady urazów, które nie były podane w wywiadzie- Zaburzenia rozwoju psychofizycznego (w tym rozwoju mowy)	<ul style="list-style-type: none">- Liczne urazy, w różnych fazach gojenia- Uraz niemożliwy u dziecka w danym wieku- Linijna granica oparzeń („rękawiczkowe”, „skarpetkowe”)- Ślady zastosowanego narzędzia- Dziecko opowiada o przemocy domowej- Zaobserwowana agresja (w tym słowna) opiekuna do dziecka

Zachowania dziecka, które mogą być sygnałem, że dziecko jest krzywdzone:

- Wyraźna zmiana w zachowaniu dziecka – wycofanie, zubożenie lub nadmierne pobudzenie, problemy w regulacji emocji, które trudno wyjaśnić stanem zdrowia czy okolicznościami.
- Dziecko zachowuje się w sposób nieadekwatny do wieku, jest zbyt infantylne lub nadmiernie dojrzałe.
- Wyraźnie odmienne zachowanie dziecka w obecności rodzica/opiekuna oraz w towarzystwie pozostałych osób.
- Dziecko boi się rodzica/opiekuna.
- Długotrwały, silny, niemożliwy do ukojenia płacz.
- Opóźnienie w rozwoju fizycznym lub emocjonalnym.
- Strach przed określonymi osobami, sytuacjami, miejscami i nasilony niepokój.
- Problemy ze snem, koszmary senne, lęk przed zasypianiem.
- Moczzenie, moczenie nocne, zanieczyszczanie kałem.
- Zaburzenia jedzenia, odmowa jedzenia lub nadmierne objadanie się, wymioty.
- Powtarzające się lub przymusowe zachowania seksualne.
- Dziwne lub nieadekwatne do wieku zainteresowanie seksem (np. dziecko jest nadmiernie rozbudzone, dużo mówi o seksie, używa zbyt dorosłego lub wulgarnego słownictwa, wykazuje znajomość szczegółów związanych z aktywnością seksualną).
- Przejawy zachowań seksualnych u dzieci przed okresem dojrzewania (np. zachowania odtwórcze, w tym kontakt ustno-genitalny z innym dzieckiem lub lalką, dotykanie lub proszenie o dotykanie okolic narządów płciowych, wkładanie lub próba włożenia przedmiotu, palca lub penisa do pochwy lub odbytu innego dziecka).
- Niechęć do przebierania się w towarzystwie innych.
- Samookaleczanie się, nadużywanie substancji psychoaktywnych.

Zachowania opiekuna, które mogą być sygnałem, że dziecko jest krzywdzone:

- Ignoruje urazy fizyczne u dziecka lub przypisuje odpowiedzialność za ich powstanie osobie trzeciej lub podaje przyczyny powstania urazu niespójne z objawem.
- Wykazuje brak (lub nadmiar) zainteresowania stanem zdrowia dziecka.
- Nie reaguje na płacz, ból dziecka, nie okazuje emocji podczas opowiadania o dziecku.
- Jest emocjonalnie niedostępny, nie reaguje na obecność dziecka, a w szczególności niemowlęcia.
- Ma negatywne lub wrogie nastawienie do dziecka, odrzuca je lub robi z niego kozła ofiarnego, obwinia za przemoc („to jego wina”, „ona mnie sprowokowała”).
- Ma niewłaściwe rozwojowo oczekiwania lub interakcje z dzieckiem (wysokie wymagania wobec obowiązku szkolnego, brak akceptacji błędów, oczekiwanie wykonywania zadań lub podejmowania zachowań, na które dziecko nie jest jeszcze gotowe).
- Stosuje groźby, surową dyscyplinę, w tym kary fizyczne.
- Wykorzystuje dziecko do zaspokajania potrzeb osoby dorosłej (np. poprzez angażowanie go w spory między opiekunami lub stawianie w roli opiekuna i powiernika osoby dorosłej).
- Nie zapewnia odpowiedniej socjalizacji dziecka (np. angażuje dziecko w działania niezgodne z prawem, nie dostarcza odpowiedniej stymulacji lub edukacji).
- Przejawia nadopiekuńczość wobec dziecka, izoluje je od rówieśników, kontroluje każdą jego aktywność.
- Przekracza dopuszczalne granice w kontakcie fizycznym, np. podczas zabawy z dzieckiem.
- Jest bezradny życiowo, niezaradny lub w stanie zdrowia uniemożliwiającym zadbanie o potrzeby dziecka.
- Nadużywa alkoholu i środków psychoaktywnych.
- Stosuje przemoc wobec innych członków rodziny.

Objawy fizyczne na ciele dziecka, które mogą być sygnałem, że dziecko jest krzywdzone (przykłady):

- pręgi na plecach, nogach i rękach;
- złamania;
- wybicia palców;
- pęknięcia skóry;
- strupy w miejscach przyczepu małżowin usznych do czaszki;
- krwawe wylewy do gałek ocznych;
- ślady po przypalaniu papierosem, przypominające pozostałości po ospie;
- zasinienia na ciele dziecka, szczególnie takie, kiedy jeden ślad pokrywa się z drugim;
- liczne, na różnym etapie gojenia, znaki odbitej dłoni na ciele dziecka;
- krwawe sine ślady na podszewkach stóp;
- ślady podduszania dziecka.

Objawy fizyczne wykorzystania seksualnego (przykłady):

- ciąża, która powstała u osoby poniżej 15 roku życia;
- choroby przenoszone drogą płciową;
- obecność nasienia w otworach ciała dziecka;
- urazy genitaliów i odbytu dziecka;
- infekcje i stany zapalne okolic intymnych, zwłaszcza nawracające.

Symptomy wynikające z zaniedbania (przykłady):

- dziecko jest brudne, często nieprzyjemnie pachnie, nie jest prawidłowo pielęgnowane (np. pozostawiane przez długi czas w zabrudzonych pieluchach);
- dziecko nie otrzymuje odpowiedniej opieki medycznej (np. nie jest szczepione, nie ma okularów, nie otrzymuje zaleconych leków, brak higieny jamy ustnej);
- dziecko jest ubrane nieadekwatnie do pogody;
- dziecko opuszcza się w nauce, jest często nieobecne w szkole/przedszkolu;
- dziecko nie otrzymuje regularnych posiłków, jest głodne, kradnie jedzenie kolegom;
- dziecko przebywa w otoczeniu nieprzystosowanym do swojego etapu rozwojowego, co zagraża jego bezpieczeństwu;
- dziecko, którego stopień rozwoju na to nie pozwala, w szczególności dziecko poniżej 7 roku życia, pozostaje w domu bez opieki osoby dorosłej (pozostawienie dziecka w wieku poniżej 7 lat samego w domu, jako dopuszczenie do przebywania w warunkach niebezpiecznych dla zdrowia, stanowi wykroczenie z art. 106 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. Kkw. Wykroczenie to może popełnić wyłącznie osoba mająca obowiązek nadzoru lub opieki nad dzieckiem. w przypadku starszych dzieci odpowiedzialność będzie oceniana indywidualnie, w zależności od tego, czy osoba pozostawiona była w stanie rozpoznać lub obronić się przed niebezpieczeństwem, które mogło (lecz nie musiało) zagrażać jego zdrowiu. Popełnienie wykroczenia ma charakter formalny, tzn. wystarczy dopuszczenie do przebywania dziecka w takich okolicznościach, żaden skutek w postaci np. uszczerbku na zdrowiu nie musi zaistnieć, aby można było mówić o odpowiedzialności z tego artykułu.

OCENA ZAGROŻENIA

I. SYTUACJA OGÓLNA		TAK	NIE
1	Sprawca spowodował bezpośrednie zagrożenie życia dziecka		
2	Dziecko wymaga hospitalizacji na skutek przemocy domowej		
3	Istnieje uzasadnione podejrzenie zagrożenia życia dziecka w najbliższej przyszłości		
4	Brak opiekuna lub innej osoby bliskiej, która nie krzywdzi dziecka		

Zaznaczenie na TAK jednego lub więcej z punktów 1-4 kwalifikuje zagrożenia jako wysokie

II. INFORMACJA NA TEMAT DZIECKA		TAK	NIE
5	Wiek do 6 lat		
6	Niepełnosprawność (fizyczna i/lub psychiczna)		
7	Choroba przewlekła		
8	Potrzeba pomocy medycznej w związku z przemocą domową w wywiadzie		
9	Zachowania autoagresywne w związku z przemocą domową		
10	Jeden z opiekunów jest ofiarą przemocy domowej		
11	Oznaki zaniedbywania dziecka		

III. INFORMACJA NA TEMAT SPRAWCY		TAK	NIE
12	Agresywna reakcja na informację o podejrzeniu przemocy		
13	Zachowania agresywne wobec dziecka w obecności świadków		
14	Sprawca był już karana za przestępstwo przemocy domowej		
15	Wobec sprawcy stosowano dozór kuratora sądowego		
16	Sprawca nadużywa alkoholu, leków lub środków psychoaktywnych		
17	Sprawca posiada broń		
18	Sprawca nadmiernie kontroluje dziecko		

Zaznaczenie TAK jednego lub więcej z punktów 5-18 zwiększa zagrożenie.